

Відгук

**офіційного опонента на кандидатську дисертацію Гірної Наталії
Мирославівни «Наукова та громадсько-політична діяльність
Івана Кревецького (1883–1940 рр.)», представлену на здобуття
наукового ступеня кандидата історичних наук
за спеціальністю 07. 00. 01 – історія України**

Сучасний стан вивчення національної просопографії розширює коло досліджень історичних персоналій львівської історичної школи Михайла Грушевського. До цієї когорти належить Іван Кревецький – історик, бібліограф, краєзнавець, багатолітній діяч Наукового товариства Шевченка у Львові,

Авторка поставила перед собою завдання вивчити наукову та громадсько-політичну діяльність І. Кревецького на основі дослідження його історичних праць, архівних комплексів, періодики та спеціальної літератури. В рамках вивчення наукового методу вченого Наталія Гірна поставила завдання проаналізувати праці історика з давньої та середньовічної доби, мемуаристики, історії Галичини XIX – початку XX ст., а саме аграрних рухів 1848–1851 рр., військової історії середини XIX ст., історії Наддніпрянської та галицької преси, бібліотекознавства та бібліографістики. Важливим науковим завданням дисертації є з'ясування змісту та теоретико-методологічних засад наукового методу І. Кревецького. Наталія Гірна поставила завдання з'ясувати державницьку концепцію І. Кревецького, порівнюючи її із історіософськими схемами державницького методу С. Томашівського та В. Липинського. Як окремий аспект дослідницької праці визначено висвітлення громадської та національно-культурної праці історика.

У ході підготовки дисертаційної праці автор застосувала сучасні концептуальні підходи – міждисциплінарний, структурний і структурно-системний та наукові методи: проблемно-хронологічний, порівняльний, систематизації та класифікації джерел.

Робота опирається на наявний історіографічний комплекс. Переважна більшість дослідників зосереджувалася на вивченні львівської історичної школи в цілому та діяльності Михайла Грушевського. Натомість постаті Івана Кривецького присвячено небагато досліджень. В основному аналізуються його праці щодо організації бібліотечної справи і бібліотекознавства, історичного краєзнавства.

Окремим напрямом фахової творчості вченого присвячені статті львівського дослідника Феодосія Стебля. Автор дисертації належним чином опрацювала роботи діаспорних істориків Л. Винара, В. Оглоблина, Л. Шанковського щодо діяльності М. Грушевського у Львівському університеті та НТШ, праці учнів його школи. Аналіз історіографії проблеми засвідчує, що тема є новою та оригінальною для наукового дослідження.

Дисертація опирається на низку джерельних комплексів. Оскільки авторка зосередилася на дослідженні наукової творчості І. Кривецького, то закономірним є те, що його твори стали основою наукової праці. Автор дисертації визначила декілька груп творів історика: це праці з найдавнішої історії України, які охоплюють проблематику політичної історії князівських часів та історії культури; комплекс робіт присвячений історії Галичини середини XIX ст., головним чином подіям національно-визвольного руху та державотворчим процесам 1848–1851 рр. Бібліофільський джерельний комплекс презентують роботи з історії бібліотек, видавничої справи, бібліографії. Окремий джерельний комплекс складають праці з джерелознавства (аналіз літописання, найдавніших мемуарів, окремих пошукових фрагментів національної спадщини). Хочеться звернути увагу на авторський аналіз теоретичних праць І. Кривецького, які охоплюють процеси державотворення починаючи від князівських часів і закінчуючи національно-визвольними рухами 1917–1921 рр. Саме вони стали підставою для аналізу державницької концепції І. Кривецького в українській історіографії. Робота І. Кривецького в НТШ представлена матеріалами фонду Товариства із Центрального державного історичного архіву України у м. Львові. Окремі

джерельні фрагменти здобувач запозичила із Відділу рукописів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника, видань НТШ і преси. Можна констатувати, що джерельні комплекси, на яких здобувач побудувала наукове дослідження, новаційні і достатньо презентабельні.

Аргументовано представлена у дослідженні методологія кандидатської дисертації. Зокрема Н. Гірна зазначає, що саме методологічний комплекс сприяв формуванню цілісного образу І. Кревецького на фоні суспільно-політичних процесів і змін у Галичині кінця ХІХ – початку ХХ ст., а принципи науковості і об'єктивності сприяли уникненню спрощеності, кон'юнктурності в оцінці як загальних тенденцій розвитку галицької суспільності, так і окремих персоналій – М. Грушевського і, звичайно, І. Кревецького. Оцінюючи методологічний інструментарій дослідження слід ствердити, що використовуючи історико-порівняльний метод, зіставляючи історичні події та явища, окремі фрагменти діяльності І. Кревецького, на нашу думку, Наталії Гірній вдалося проаналізувати та розкрити зміст його діяльності, з'ясувати наукову концепцію вченого, розкрити концепцію державницького історіописання представленого автором.

Другий розділ кандидатської дисертації присвячений аналізу формування суспільно-політичних поглядів вченого та початку його наукової праці. Автор висвітлила біографічні моменти І. Кревецького пов'язані із навчанням в Академічній гімназії у Львові, на філософському факультеті Львівського університету, початок праці у Науковому товаристві Шевченка. Автор вірно підкреслила, що визначальний вплив на формування молодого науковця І. Кревецького мало академічне середовище, передовсім, в НТШ. На першому етапі роботи молодого фахівця значним був вплив М. Грушевського. Водночас Н. Гірна показує, що на формування І. Кревецького як науковця значно впливало бібліотечне середовище та його професійні обов'язки як працівника бібліотеки. Робота над науковими проектами, постійні дискусії у середовищі НТШ щодо дослідницьких завдань і їх вирішення, зв'язки бібліотеки з іншими бібліотечними та науковими інституціями не лише Австро-

Угорщина, але й інших країн сприяли науковому росту вченого та вводили його в коло найсучаснішої проблематики.

У підрозділі **«Життєвий і творчий шлях»** автор розглянула етапні періоди в житті І. Кривецького та проілюструвала його громадянську позицію у період Першої світової війни, ЗУНРу, у міжвоєнний час. Саме в період Другої Речі Посполитої І. Кривецький відстоював високий рівень бібліотеки НТШ, та й, зрештою, і самого товариства. В умовах фінансової скрути та польського тиску на українські інституції йому вдалося відстояти позиції НТШ.

Початковий період наукової творчості, який аналізується у дисертації, представлений аналізом робіт з історії князівської доби, оригінальним вивченням джерел з історії середньовіччя та ранньомодерного часу.

Із сторінок дисертації І. Кривецький постає як перший український дослідник творчості Юрія Котермака (Дрогобича), вченого з XV ст.; видавничої діяльності Івана Федорова у Львові та інших оригінальних сюжетів національної культурної спадщини. У роботі акцентується на тому, що початковий період творчості І. Кривецького був особливо пов'язаний з джерелознавчими пошуками вченого.

У підрозділі **«Формування історичних поглядів»** розкрито схему підготовки молодих вчених-істориків у Львові в школі Михайла Грушевського. Спочатку це був львівський університет, чи точніше сказати, науковий історичний семінар М. Грушевського в університеті, а згодом, на другому вже етапі – робота продовжувалася в НТШ. У цьому підрозділі розкрито наукову діяльність І. Кривецького та інших тогочасних представників історичної школи, передовсім, у контексті спроб переосмислити історичне минуле України під впливом нових державницьких підходів. Автор проаналізувала науковий метод І. Кривецького щодо створення державницького напрямку в українській історіографії.

У третьому розділі **«І. Кривецький – представник державницької школи»** автор проаналізувала найважливіші напрями наукових зацікавлень вченого.

У підрозділі 3.1. «“Наукова хроніка” Івана Кривецького» дисертантка зосередилася на державно-політичних засадах Д. Донцова та Т. Коструби, заперечуючи при цьому їхні пошуки державницьких ідеалів у князівській історії. Натомість, сконцентрувавшись на історичному методі С. Томашівського та В. Липинського, автор вважає їх першими істориками державницького напрямку в українській історіографії.

І. Кривецький, як це стверджує Н. Гірна, через «Наукові хроніки», які друкувалися в НТШ, детально і рельєфно представив новий напрям історіописання – державницьку школу.

Наступний підрозділ присвячений дослідженням І. Кривецьким аграрних рухів 1848–1851 рр., передусім селянським виступам. Історик намагався показати, що скасування панщини у Галичині 1848 р. було складним процесом, інколи навіть суперечливим в оцінках різних прошарків населення. Цю деталь підмітив і представив І. Кривецький.

Праці з військової історії торкаються подій 1848–1851 рр. і пов’язані з українським повстанням 1849 року. Автор дисертації, аналізуючи роботи І. Кривецького присвячені цій проблемі, зупиняється на зовнішньополітичних оцінках подій, ставленні різних держав до угорських виступів та показує специфіку дій української суспільності. В підрозділі проаналізовано оборонну організацію руських селян на кордоні з Угорщиною, формування батальйону руських гірських стрільців та руської самооборони у 1848–1851 рр.

Наступний підрозділ присвячений дослідженню українського пресознавства. Дисертантка зазначає, що І. Кривецький перший серед українських дослідників проаналізував пресові видання від 1776 р., появи першої газети у Львові до початку ХХ ст. Особливу увагу вчений приділив пресовим виданням Наддніпрянщини початку ХІХ ст. та галицькій пресі періоду «Весни народів». Окремо в дослідженні виділено україномовні видання.

У підрозділі «Історіографічна концепція» вказано, що І. Кривецький проаналізував найважливіші проблеми української історіографії та виробив

власну концепцію трактування подій історичного минулого. Головна увага приділена проблематиці побудови національної держави. Авторка висвітлила головні дискусії представлені І. Кривецьким щодо національно-державного будівництва та уроки національно-державних змагань 1917–1920 рр.

У розділі «Громадсько-політична та бібліотекарська праця» знайшли аналіз головні суспільно-політичні проблеми, дотичним до яких був І. Кривецький. Звернуто увагу на участь історика у національно-культурницьких заходах, в тому числі і міжвоєнного часу.

Бібліофільська діяльність І. Кривецького у дисертації аналізується у контексті його вкладу у розвиток бібліотечної справи в НТШ так і творення бібліографічних оглядів і покажчиків, вкладу у розвиток наукового бібліотекознавства.

Результати дослідження та положення, які виносяться на захист представлені у висновках.

В цілому, кандидатська дисертація Н. Гірної є самостійним науковим дослідженням, яке розкриває актуальну наукову тему.

Водночас дисертація викликає окремі зауваження та побажання:

1. В окремих підрозділах, там де аналізуються твори І. Кривецького, виклад носить описовий характер, натомість його слід було би доповнити власним аналізом.

2. Розділ «Громадсько-політична діяльність...» напевно слід було назвати «Національно-культурна» праця І. Кривецького чи запропонувати якесь інше визначення.

3. В аналізі державницького напрямку в українській історіографії першої третини ХІХ ст. слід чіткіше виокремити вклад І. Кривецького, тому що у тексті висновки щодо «школи» і щодо «І. Кривецького» подаються сукупно.

4. Необхідно було більш ширше представити інформації щодо видань «Наукових хронік» в НТШ, їх змісту та проблематики.

Однак, висловлені зауваження не применшують вкладу дисертантки у висвітлення актуальної теми. Проведений аналіз дисертації та автореферату дає підстави стверджувати, що Н. Гірна достатньо опанувала наукові методи дослідження і виробила власні підходи до розв'язання актуальних проблем історії України. Автореферат розкриває основні положення і висновки дослідження.

В цілому, кандидатська дисертація Гірної Н. М. «Наукова та громадсько-політична діяльність Івана Кривецького (1883–1940 рр.)» є оригінальним комплексним дослідженням та розкриває усю проблематику теми. Дисертація відповідає вимогам ДАК Міністерства освіти і науки України, а її автор Гірна Наталія Мирославівна заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю 07. 00. 01 – історія України.

Офіційний опонент

Професор кафедри нової
та новітньої історії України
Східноєвропейського національного
університету імені Лесі Українки,
кандидат історичних наук

М. М. Кучерепа

ПІДПИС *Кучерепа М.М.*
ПОСВІДЧУЮ
Зав. загального відділу
Митвасюк А.В.
16.12.2015р.